

Het Modjokerto mysterie

Inleiding

Op dezelfde dag de dappere Nederlandse schout-bij-nacht Karel Doorman en zijn mannen vochten de slag in de Javazee, vele handelaar schepen links de poort van Tjilatjap aan de zuidelijke kust, met instructies om te wachten een paar honderd kilometer ten zuiden van het eiland. De Nederlanders op het moment wist niet dat een sterke Japanse vloot, het grootste deel van die werd opgericht door vier slagschepen en vier dragers, voor hen wachtte. Het resultaat was een bloedbad onder de vluchtende en weerloze kooplieden.

Verlies van het leven was zwaar, aangezien sommige van deze schepen reeds tot de maatstreep met vluchtelingen geladen had. Er is niet veel geschreven over deze zwarte hoofdstuk in naval history. Elk schip en bemanning verdient hun deel van de aandacht, maar ik ben van plan één uitlichten: het verlies van het Nederlandse vrachtschip **Modjokerto**.

Modjokerto werd gebouwd in 1922 door W. Gray & Co Ltd. voor de Rotterdamsche Lloyd, een van de grootste Nederlandse rederijen. Ze was 8806 bruto geregistreerde ton, met een verkeerssnelheid van sommige 14 knopen. Tijdens de eerste twee jaren van de oorlog, ze geploegd door de raider-aangetaste wateren tussen Java en New York, leveren grondstoffen van Nederlands-Indië naar de Verenigde Staten. Op de terugreis droeg ze allerlei defensie materialen.

Op 4 februari 1942 arriveerde op Tjilatjap op Java's zuidkust, een base noodsituaties met slechts beperkte faciliteiten. Haar lading lossen overgegaan op een Huisjesslak tempo. Op 27 februari verlaat samen met 22 andere schepen, ze haven in de avond, met een cursus voor de positie van een wachtende zo'n 400 mijl ten zuiden van Java. Niemand kon vermoeden dat deze 23 schepen, slechts 11 uiteindelijk aan veilige haven maken zou.

Wanneer de ramp getroffen

Wat er daarna gebeurde best kan worden verteld door de nood signalen ^[1] haar radio-operator tijdens de ochtend van 1 maart verzonden. Ongeveer 10,00 die dag ^[2], de Nederlandse handelaar schepen *Van Spilbergen*, *Siantar* en *Tawali* pakte de eerste van een reeks signalen die door *Modjokerto* worden verzonden. De eerste was kort maar onheilspellende: het schip werd achtervolgd door een Japanse vliegtuigen in positie 12°.40' N - 106 ° 40' E, sommige 330 km SSW van Tjilatjap.

Meer dan twintig minuten later (rond 10.20 uur), het tweede signaal gemeld een oorlogsschip jagen haar ^[3]. Noch *Van Spilbergen* noch *Tawali* pakte geen signaal na dat, maar *Siantar* deed. Dertig minuten later (rond 10.50 uur), de radio-operator van *Siantar* aangemeld een signaal dat het woord "sinking" opgenomen. Het was toeval dat dit signaal werd opgepakt, aangezien het werd verzonden met behulp van het schip noodgevallen zender op een nogal ongewone golflengte. Men kan concluderen dat de primaire zender al tegen die tijd had vernietigd.

De laatste opmerking die we aan deze vlag van signalen toevoegen kunnen is een account door de piloot harbor ^[4] van Tjilatjap, Mr. Droste, die had het geluk om te ontsnappen aan Java op het laatste moment. Op het moment was hij een passagier aan boord van het passagiersschip *Zaandam*, die ook open zee op 27 februari bereikt had. Hij schreef een boek over zijn reis door de Indische Oceaan, en noemt het verlies van de *Modjokerto*. De radio-operator van *Zaandam* deelde hem over inkomende radiosignalen. Op één punt, werd de piloot verteld dat *Modjokerto* werd getorpedeerd en door een onderzeeër neergeschoten.

Dat was de laatste de buitenwereld ooit gehoord van het schip. Haar bemanning was nog nooit gehoord van weer, en het gruwelijke lot van degenen die aanvankelijk overleefd werd niet geopenbaard tot 1946, toen een massagraf werd geopend in de buurt van Kendari, op Celebes. Bedrijf insignia geïdentificeerd meer van de instellingen als bemanningsleden van de gedoemde schip. ^[5]

Vijfentwintig van deze mannen, met inbegrip van de kapitein en de officieren allermeeft kennen graves op Ancol en Kemang Kuning begraafplaats op Java. ^[6]

Modjokerto waarschijnlijk tijdens vreedestijd, met de karakteristieke groene en witte kleurstelling van haar bedrijf. Opmerking de "Maier"-boog, die waarschijnlijk wanneer het schip werd verlengd in 1934 was uitgerust. Tegelijkertijd, was het schip uit een stoomboot geconverteerd naar een motor schip. Haar zus Siantar niet hadden de "Maier"-boog.

Foto: Nedlloyd, gescand van K.W.L. Bezemer (zie

bronnen)

Mysterieuze Modjokerto?

Nu, meer dan zestig jaar later, wat vinden we over het uiteindelijke lot van het schip? Het resultaat is enigszins verbazingwekkend: er is geen consensus over wat er gebeurd is.

- Jürgen Rohwer van *"as onderzeeër successen van de Tweede Wereldoorlog"* wordt algemeen beschouwd als de beste bron op het onderwerp van Duitse, Italiaanse en Japanse onderzeeër claims. Zijn boek identificeert duidelijk en ondubbelzinnig de onderzeeër *I-54* als de dader. Helaas, dit boek niet verder dan alleen de meest essentiële gegevens leveren.
- Chris Shores *"Bloody janboel"*, een boek met een beschrijving van de luchtoorlog over Malaya en Nederlands-Indië tussen December 1941 en maart 1942, attributen het zinken *ik - 58*. Helaas, geen verdere informatie wordt gegeven.
- Lacroix & Wells *"Japanse kruisers van de Tweede Wereldoorlog"*, is duidelijk aangegeven de zware kruiser *Chikuma*, bijgestaan door twee torpedootjagers, als de aanvallers. De rekening door in dit boek is gebaseerd op het verslag van de actie van de 8e Divisie Cruiser, waaraan *Chikuma* en haar zus *Toon* waren gekoppeld. Een artikel in

oorlogsschip tijdschrift door Hans Lengerer, Sumie Kobler-Edamatsu & Tomoko Rehm-Takahara getiteld "*Toon klasse: wijzigingen en oorlog service*" informatie valideert, en voegt meer detail.

Vergelijken van alternatieven

De laatste is veruit de meest interessante, omdat het in directe tegenspraak met wat algemeen geloofd is. Rekening van het Lacroix en Wells' is gebaseerd op de actie verslag van Cruiser divisie 8 (zware kruisers *Tone* en *Chikuma*):

Rond 1125 op 1 maart ^[7]8 CruDiv slechtzienden een koopvaardijship in positie 12 S - 106.40 E. Op 11.43, *Chikuma* opende het vuur met haar belangrijkste batterij van 8-inch kanonnen, en zong het schip met een totaal van 49 rondes op 11.55. ^[8]

Wanneer we keer vergelijken, vinden natuurlijk rekening houdend met het tijdsverschil, we dat het bijna een perfecte match. *Modjokerto* gemeld was ze wordt achtervolgd door een oorlogsschip op rond 1020 en 1030 uren, rond dezelfde tijd CruDiv 8 gespot een eenzame koopvaardijship. *Chikumavan* target zong op 1055 uur, rond dezelfde tijd die de *Siantar* gemeld oppakken van de laatste noodsignaal, met het woord "sinking".

Hoewel de tijd en plaats overeenkomen met bijna perfect, zijn er nog veel vragen worden beantwoord. Bijvoorbeeld: waar doen de onderzeeërs *I-54* en *ik-58* in past? We weten uit *I-54's* tabelvorm Record van verkeer dat ze beweerde twee schepen tot zinken gebracht tijdens deze periode, maar geen details zijn beschikbaar. *I-58* maakte geen vorderingen voor zover bekend is. Droste's account lijkt de bevestigen de betrokkenheid van een onderzeeër, maar de havenmeester blijkbaar schreef zijn account na de oorlog, en er zijn meer feitelijke onjuistheden in zijn boek.

En hoe heb de overlevenden van *Modjokerto* uiteindelijk bij Kendari? Kan er een eenvoudig antwoord op deze vraag. Als het was de Japanse oppervlakte kracht die goed voor *Modjokerto*, is er een sterke mogelijkheid die ze overlevenden opgepikt. Na afloop operaties ten zuiden van Java, de schepen terug naar hun encenering base op Staring Bay. Zowel Kendari en Staring Bay liggen op Celebes van Oost-schiereiland, in de nabijheid.

Ik ben blij met meer informatie over dit onderwerp.

[1]: Dit artikel bekoringen de lijnen van het boek door K.W.L Bezemer over de geschiedenis van de Nederlandse koopvaardijvloot tijdens de Tweede Wereldoorlog "*Geschiedenis van de Nederlandse Koopvaardij in de Tweede Wereldoorlog*", volume 1.

[2]: Deze tijd is ook genoemd in Lloyd's oorlog verliezen. Het signaal "achtervolgd door een vliegtuig" is tijd op 0940 (Z). Misschien dit signaal niet werd opgepakt door de *Siantar* en de andere Nederlandse schepen?

[3]: Voor zover ik weet, Nederlandse schepen Zone keer gebruikt. In dit specifieke geval ligt het betrokken gebied tussen de meridianen van GMT + 7, 5 en GMT + 8. Japanse oorlogsschepen gebruikt GMT + 9 ongeacht hun geografische positie in dit stadium van de oorlog, die zal goed zijn voor de één uur durende verschil tussen Tokyo tijd en tijd

van Z ("Zulu").

[4]: Dit boek heet "*Tot Betere Dagen*" door C.B. Droste, uitgegeven in Amsterdam in 1946. Helaas, ik nog niet de gelegenheid gehad om het zelf gelezen. De informatie uit deze bron wordt gebruikt in de Bezemer boek.

[5]: Bezemer "*Koopvaardij*".

[6]: Informatie van de Oorlogsgraven Stichting (www.ogs.nl)

[7]: Ik neem aan dat de tijden in Lacroix en Wells zijn Tokyo tijd, GMT + 9 (1125 Tokyo tijd vertaalt 1025 'z'-tijd)

[8]: Ook aanwezig in het gebied werden slagschip divisie 3 (BB *Hiei* en *Kirishima*) met elementen van DesRon 1, maar deze wordt niet geopend in brand. De tabelvorm Record van de beweging voor de torpedobootjagers *Shiranui* en *Kasumi*, beschikbaar op de website Combinedfleet.com vermelden hun betrokkenheid in dit geval. Het is onduidelijk hoe ze precies passen. Misschien ze opgepikt overlevenden?

Bronnen

K.W.L. Bezemer "*Geschiedenis van de Nederlandse Koopvaardij in de Tweede Wereldoorlog*", volume 1

L.L. von Münching "*De Nederlandse Koopvaardijvloot in de Tweede Wereldoorlog*", volume 1

Tabelvorm Records van verkeer beschikbaar op Combinedfleet.com

Dank aan Tony Tully en Thomas Weis voor de informatieverstrekking.